

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 18. sept. 1974

Nr. 73 (3981)

16. aastakäik

SR reporter Malmös palus et okupandid arvustavad EPL-i

Seoses Invandrarutredningu ettepanekuga kohaldada Eesti Päevalehe ja Ruotsin Suomalaise suhtes tavalist rootsi ajakirjanduse produktsioonitoetust, pöördus Rootsi ringhäälingu Malmö-reporter Marianne Söderberg otse Tallinna raadio poole, et okupatsioonivõimu esindajatelt arvustust saada põgenikeestlaste ajalehele. Seal ei olnud aga ilmselt küsimuseks ette valmistatud ja vabandati, et "meie näeme seda lehte harva, kuid teame, et see on väga halb ja antisovjetlik".

Kui soome ajalehe suhtes programmis "Vär grundade mening" kolmapäeval keil 19 reporter Marianne Söderbergil omaenda erilist seisukohta ei olnud, siis ilmselt oli ta takerdunud Tallinna-raadio informatsiooni külge, et "Eesti Päevaleht" on antisovjetlik.

Seda rõhutas ta oma küsimustes ka Invandrarutredningi ekspediteer Alur Reinansile insinuerides, nagu oleks uurimiskomisjoni tema poolt mõjutatud positiivsele seisukohale EPL suhtes. Alur Reinans tuletas meelde, et eestlased on Rootsi tulnud poliitiliste põgenikena N. Liidu okupatsiooni eest, mida peale Rootsi ainult üksikud riigid on tunnustanud.

Nende kodumaal okupeeritud ja oleks kummaline, kui nad saaksid selles olukorras olla sovjetisõbralikud.

Reporter oli mures, et rootslased ei tea üldse, millele nad toetuse annavad, kuna ajaleht on loetamatu mitterootslastele. Alur Reinans andis siin ülevaate, rõhutades, et ajaleht on sõltumatu kodanliku laadiga ja käsitleb esmajoones kõiki, mis eestlast huvitab ja mida rootsi ajakirjandus kas üldse mitte või ainult piiratud ruumis avaldab.

Reporter tundis huvi, kui võrrelda EPL abordiivaldustesse on sekkunud. Reinans ütles, et ajaleht käsitleb ka rootsi probleeme. Ajakirjanduse produkt-

Järg lk. 7

Mida arvavad eesti organisatsioonid vähemusprogrammist

Sisserändajate Uurimiskomisjon, Invandrarutredning, esitas nagu EPL juba on teatnud, oma ettepanekud Rootsi valitsusele pärast 6 aastat kestnud tööd. Kui uurimuse, mille volitum ulatub 450-le leheküljele, ettepanekud täies ulatuses rakenduvad, siis läheb see riigile aastas maksma umbes paarkümmend miljonit krone.

Invandrarutredningi pressikonverentsil rõhutas komisjoni esimees Beril Olsson, et tuleviku Rootsi peab olema mitmekultuuriline, kuna maa majandus ka tulevikus hädasti vajab sisserändajaid tööturu tarbeks.

Sisserändajate Uurimiskomisjoni aruanne läheb nüüd arvustamiseks 73-le sisserändajate organisatsioonile ja as-

jassepuutuvatele asutustele. Sisu tutvustatakse 11 keeles lihidat Invandrarverketi ajakirjas "Invandrarutredning", mida 200 000 eksemplaris tasuta sisserändajatele välja saadetakse.

Eesti Päevaleht on juba tutvustanud sisserändajate komisjoni tööd eriti eestlaste seis-

kohalt. Mida ütlevad aga asjasse puutuvad organisatsioonid?

Eesti Päevaleht pöördus siin Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esinduse bürojuhatajate Heinrich Marki ja Ahti Pae poole, kelle kommentaarid ja vastused EPL küsimustele on ära toodud leheküljel 4.

Eesti Komitee bürojuhataja Heinrich Mark.

Rootsi Eestlaste Esinduse bürojuhataja Ahti Pae.

Tema hääl päästis Lundis Eesti Maja

Nagu teatasime otsustas Lundi kommunivalitsus müüa Aktiaseltsi Lõuna-Rootsi Eesti Majale linnale kuuluva sudalinnas asuva kinnisvara. Usutulisime A/S Eesti Maja juhatase esimeest Rein Asut, asjaajaja direktorit Lembit Aringut ja majandusjuhti Madis Laasi edaspidistest ülesannetest kinnisvara ostu järele. Samuti oli meil võimalus kohata Lundi kommunivalitsuse esimeest Gösta Lindebergi, kelle poolt antud jaatav hääl sai otsustavaks kinnisvara müügi otsuse tegemisel eestlastele.

— Kas teostatud ost on sobiv Eesti Majaks? pöördusime küsimusega EM juhtkonna poole.

Sellega võime olla täiesti rahul: asukoht südalinna, jaama lähedal Bytaregatan ja S:t Petri Kyrkogatan nurgal Clemensi turu ääres on ainulaadne kättesaadavuse poolest.

Clemensi turule paigutatakse tulevikus nn bussiterminal. Seal leidub kohti ka autode parkimiseks ja on arvata, et seda saab korraldada ka omale krundile. Krundi suuruseks on 741 ruutmeetrit.

Sellel asub üks suurem, kahekorruseline maja ja üks väiksem ühekorruseline. Suurema hoone pindala on 364 ruutmeetrit ja väiksemal 95.

Hooned on ehitatud Lundi esimese tütarlaste koolina 1882 Rivist ja sellisena on need kasutatud 1916 aastani. Praegu on nad elumajadeks. Väiksemat hoonet on kasutatud eelmärgitud kooli võimalana. Krundi serval asub ka väike vortsmüügi kiosk, mis annab tulu.

— Kunas on võimalik asuda ostetud kinnisvara majandamiseks ja ümberkorraldamisele?

— Seda on võimalik teostada pärast ostu-müügi lepingu sõlmimist linnaga. Lepingu sõlmimise juurde asumise nõuab seega keskmiselt üks kuu.

— Mis tuleks esijoones teo-

stada ruumide saamiseks, mis sobivad Eesti Maja sisetevõudeks?

— Eesti Maja kevadise aktsionäride peakoosoleku lõpul aset leidnud koosviibimisel ja nõupidamisel nõupidamisel avaldatud plaanide kohaselt algasime esimese ümberhitamise teostamisega väiksemas majas. Seal on võimalused ümberhitamiseks saaliks soodsamad. See teostuks arhitekt Gustav Kunnose poolt esitatud kavade kohaselt, mis näeb ette ca saja ruutmeetri suurust saali väikese kõrvalruumidega. Linnarhitekt Bertil Hjort on annud eelnõusoleku vajalikeks ümberhitamiseks Eesti Maja seltskondlikeks ruumideks.

— Kuidas on majanduslikud võimalused ümberhitamise teostamiseks?

— Nüüd, kus Eesti Maja kinnisvara ost on teostatud ja realiseerimisel, on iseenesest

Järg lk. 7

Lundi kommunivalitsuse esimehe Gösta Lindebergi hääl otsustas hääle pooleksminemisel Lõuna-Rootsi Eesti Maja ostu Lundis positiivselt.

EPL

Kolmapäeval, 18. sept. 1974

Tendentslik

Invandrarutredningeni ettepanek anda mitterootsikeelsele ajalehtedele pressitoetust ühistel alustel rootsikeelsetega, on äratanud mitmeti tähelepanu, eeskätt juba selle pärast, et lai avalikkus ei ole harjunud selle mõttega.

Ikka ja jälle kerkib küsimus, et kui nad ei ole rootsikeelset, siis ei tea ju, mida nad kirjutavad: "Meie ei tea, millele me toetust maksame". See mõttekalk on muidugi umbusalduseavaldus kõige võõra vastu ja kriipsutab veel kord alla, et naturaliseerumine, s.o. rootsi riikkondsuse omandamine üksi ei suuda murda sissejuurdunud eelarvamisi.

Pealegi on sisse juurdunud ka eelarvamisi, mis on poliitilist laadi. Näiteks on aastatepikkuses vasakäärmustaste õonestuskampaanias balllaste vastu neid püütud kujutada kui mingeid "parempoolseid ekstermistide" või koguni "fashiste", hirmsaid ja ülekohtuseid "sovjetoigijaid". Ja teatava eduga, see kõik on jätnud oma jälgi alateadvuses ja massmeedumeis, kus balti teema on pikka aega olnud nagu mingiks ohtlikuks asjaks, millest hoidutakse ja mida välditakse.

Üks vähesed, kel on õnnestunud neid küsimusi tagasi tuua ajakirjandusse ja raadiosse, samuti avalikku diskussiooni, on olnud Andres Küng, sisse tuinud publitsistikkasse rootslaste oma teesid kaudu.

Need eelarvamused peegeldusid ka ringhäälingu raadio-programmis nr. 1 Marianne Söderbergi Eesti Päevalehe ja Suomen Rauotsalainen pressitoetuse-probleemi käsitluses, kus programmi koostaja ja intervjuueerija selgelt osutas isiklikku tendentsi Eesti Päevalehe vastu, seda nimetatud "juhtivate küsimustega", eelkõige aga otse skandaalse pöördumisega Eesti okupatsiooniraadio poole palvega, et seal "arvustataks" Eesti Päevalehte.

Ka Marianne Söderberg tohiks informeeritud olla, et eesti rahvusgrupp saabus Rootsi põgenikena nende maad teistkordselt okupeeriva kommunistliku N. Liidu vägede eest, mis tähendab sisuliselt seda, et ta vägivaldiga tarvitatalt küsis arvamist vägivalda eest põgenenute ja pääsmute kohta. Kas

Marianne Söderberg kunagi tuleb mõttele küsida mingit informatsiooni mõnelt teiselt diktatuuri asutuselt läänes selle põgenike kohta? Vaevalt.

Nüüd oli ta aga kinni hakanud Tallinna okupatsioonivõimu esindajate seletusest, et "Eesti Päevaleht" on antisovjetlik, umbes nii nagu Rootsis ei olekski rootsikeelsele ajalehti, mis kritiseerivad ka idadiktatuuri, millise inimohvreist on alles äsja masendavaid dokumente esitanud Nobeli-alureaate Aleksander Solzhenitsõn. Ja kas ei ole just praegu ka teatud kommunistide omad fraktsioonid arvamusel, et N. Liit teostab koloniasatsioonipoliitikat mitte üksi Balti riikides vaid ka mujal?

Kuivõrra Presstödsnämnden ise on olnud mõjustatud tendentslikest informatsioonidest Eesti Päevalehe osas (vastuhäälatajad), ei ole muidugi selge. Igal juhul on aga jäänud mulje, et juhust juhtu on otsitud kuidagi viisi aktsepteeritavaid etteekäändeid tagasilükkamiseks. Kui keeleküsimuses tekkis tõsiseid proteste, kõneli äkki "andraditningit iseloomu puudumisest", kuigi ajalehe kuulutajaskond ja mitmeti lugejaskond on valdavas osas identne kohapealsete rootsi ajalehtedega ja kuigi produktioonitoetusele vastavaid teisi teisi ajalehti üldse ei ole olemas.

Seda põikevat seletust tsiteeris raadiosaates ka Pressutredningi sekretär Sven Gardenius, kes aga hoidus ette rutamast oma uurimuse arvamisega ja seisukoha võtmisega, kuidas Pressutredning suhtub Invandrarutredningi seisukohadesse nii Eesti Päevalehe kui Suomen Rauotsalainen suhtes.

Milline pilt saatest ja intervjuerist jäi kuulajale, on muidugi teadmata. Teatud näpunäite ka selles osas annab Dagens Nyheteri raadio-arvustaja Cecilia Steen-Johanson, kes kirjutab:

"Katsuda nagu Söderberg analüüsida nende kahe ajalehe eesmärke ilma et ise võida neid lugeda, paistab üsnagi ohtlik. Eriti käib see eesti ajalehe kohta... Loomulikult erinevad selle ajalehe seisukohad N. Liidu kohta Rootsi ametlikust hoiakust. Kuid ka teised rootsikeelset ajalehed, kes saavad pressitoetust, omavad küll samuti sellest erinevaid seisukohti, ilma et nende õigust pressitoetuse saamiseks küsimuse alla seataks." Ilmselt paistis intervjuerija tendents läbi kuulajale.

Selge on muidugi see, et Invandrarutredningeni ettepanekutes Eesti Päevalehe ja Suomen Rauotsalainen produktioonitoetuse saamise õiguses on küll läbiuuritud ja põhjendatult naelutatud kinni nende kahe ajalehe võrdõiguslikkuse vajalikkus teiste, rootsikeelsete lehtedega, ilma et see tegelikult olukorras otsekohe silmnähtavalt muudatusi tooks.

Küsimuses otsustavaks ettepanekute tegijaks jääb Pressutredning, kes vähemusajalehtede küsimust uurivad omakorda eeskätt need, kes Presstödsnämnden is asusid negatiivsele seisukohale mitmel korral.

KLA

UUED

HINNAEESKIRJAD

HINNASTOPP PÖLLUTÖÖMASINATELE JA VÄETISTELE

Kuningl. Maji: on otsustanud kehtestada hinnastopi teatud põllutöömashinadele ja väetistele. Hinnastopp kehtib alates kolmapäevast, 11. septembrist 1974 nähes ette kõiki tootmise ja kaubanduse harusid. Stopp hind on see hind mida vastavad müüjad kasutasid esmaspäeval, 2. septembril 1974. Teadaanne selle kohta on olemas: SFS 1974:664. Luba stopphinda ületada kaalub SPK. Uus hinnastopp hõlmab järgmisi kaupu:

PÖLLUTÖÖMASINAD

Sõnnikupumbad
Teraviljakuiivad ja nende ventilaatorid
Pritsid taimekaitsevahendeiks ja m.s.
Kruvi-, kraap- ja ventilaatorikonvejerid. väetisseadeldised ja esilaadurid põllumajandusele
Adrad, äkked, rullid, külvimasinad, istutamismasinad, tahkväetiste levitajad, kultivaatorid

VÄETISED

Mineraalsed ja keemilised lämmastikväetised, fosforväetised ja kaaliväetised
Teised väetised pakendeis rohker: kui 10 kg

Kombainid ja teised lõikusemasinad, niidumasinad, riisumismasinad, pressid, heksilmasinad
Lüpsimasina seadmed
Haamervekid, purustid, automaatsed veekünad
Põllumajanduse traktorid, vedelväetist levitavad tsisternvagunid, kallurid ja põllumajanduse laadurid

MUUDETUD HINNAREGULATSIOON
PUITKAUPADELT

Kuningl. Maji: on ühtlasi otsustanud ärastade hinnastopi teatud puitkaupadele ja kiudmaterjalidele alates 11. septembrist 1974. Vabaks lastud kaupade osas on kõik müüjad kohustatud SPL-le ette teatama plaanitud hindade tõstmist ja selle põhjuseid. Neil juhtudel ei tohi hinnatõusu teostada varem kui vähemalt üks kuu pärast seda kui teada on SPK kätte jõudnud. Teadaanne selle kohta on olemas: SFS 1974:664.

OTSUSED SEoses
MOMSI TÕSTMISEGA 16/9 1974

KEHTIVATE STOPPHINDADE TÕSTMINE JNE.

Moms, mis oli ajutiselt alandatud perioodil 1. aprill - 15. septembril 1974, on alates esmaspäevast, 16. septembrist taas 15 protsenti maksumisväärtusest. Seoses sellega on SPK otsustanud kõrgendada stopphindu alates nimetatud kaupadevast kõikidele kaupadele, millede kohta hinnastopp kehtis, summaga millega maksumine suureneb.

Kauba eest, kus müüja on kohustatud teatama plaanitud hinnakõrgendust SPK-le vähemalt kuu aega enne selle teostamist, tohib hinda ilma ette teatamata kõrgendada alates 16. septembrist 1974 summaga, mis vastab momsikõrgendusele.

STOPPHINDADE ALANDAMINE LIHALT JA PIIMALT

SPK on ühtlasi, vastavalt riigipäeva otsusele suuremateks toiduainetesubventsioidedeks, otsustanud erilist alandust alates 16. septembrist 1974 uuel, kõrgemalt stopphindade nivooli hulgi - ja jaermüügil järgnevatelt kaupadelt:

A. Liha, sealih ja lihakaubad

B. Piimatooted (standardmüük, lättmüük, skummjök, kärmjök) otseseks tarbimiseks ja hapupiimasordid (filmjök, länfil, lättfil, naturell joghurt).

Teatud rohkem üksikasjaliste andmetega muudetud liha ja piima stopphindade kohta on m.h. väljastatud erialaorganisatsioonidele ja suurematele ettevõtetele. Need on saadaval ka läänvalitsuste hinnakontorites väljaspool Stockholm ja SPK-s (kolmas büroo).

Nimetatud stopphindade alandamise efekt on, et läbilõike tarbijahinnad lihalt, sealihalt, lihaakaupadelt ja piimalt jäävad enamvähem samaks, momsikõrgendusest hoolimata.

TEATED JA EESKIRJAD

seoses hinnaregulatsiooni seaduse läbiviimisega avaldatakse seerias Prisregler. Praegu aktuaalses numbris antakse välja lähemal ajal ja neid võib saada SPK-st või läänvalitsuste hinnakontoritest väljaspool Stockholm, ilma tasuta. Kartellnämndi aadress on: Box 1811, 111 88 Stockholm, tel. 08/14 20 80.

statens pris- och kartellnämnd **SPK**

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kooka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja tallitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta.....kr. 170:--
Termin (4 kuud).....kr. 62:--
Kuu.....kr. 17:--
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirrens
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Solzhenitsõn: Vaikse Doni autor ei ole Sholohhov

PARIS — N. Lõdust eksliil saadetud kirjanik Alexander Solzhenitsõn kinnitab, et N. Lõdu praegune kuulsam kirjanik Mihail Sholohhov, kes sai Nobeli kirjandusauhinna oma populaarse teose "Vaikse Doni" eest, ei ole ise seda teost kirjutanud, vaid on selle maha kopieerinud antikommunistliku kirjaniku Feodor Krukov'i käsikirjast, mida ta on täiendanud kommunistliku ideoloogiga. Krukov suri vene kodusõja ajal tüüfusesse ja kuna tema looming oli kommunistivastane, siis on ta nimi ja looming täielikult välja radeeritud N. Lõdu avalikkusest. Solzhenitsõn on pöördunud kogu maailma õpetlaste poole palvega, et nad uuriksid "Vaikse Doni" saamisloogu ning aitaksid kaasa töö jalule seadmiseks.

Solzhenitsõn mainib, et Sholohhovi tegevust kirjanikuna ja "Vaikse Doni" saamisloogu on uurinud üks vene kirjandusteadlane, kes on nüüd surmud ja kelle nime ta veel ei taha avaldada.

Solzhenitsõn andmetel tekkisid "Vaikse Doni" ümber kohe igasugused kuulused kui teos, mida peetakse suurepäraseks klassikuks Doni kasakate elu kirjeldamisel, ilmus 1928. aastal.

Arvatakse, et Krukov'i käsikiri sattus Sholohhovi kätte ning ta täiendas seda kommunistliku ideoloogiga. Sholohhov oli teose ilmutumisel 23 aastat vana ning oli saanud ainult 4-klassilise algkooli hariduse. Temalt olid varem ilmunud ainult üksikud kirjanduslikud skitsid ja lühjutud, millel ei olnud suuremat väärtust.

Romaanis kirjeldatakse üksikasjaliselt Eestimise maailmasõjajaegeid sündmusi, millisel perioodil Sholohhov oli ainult 12-13 aastane.

Need sündmused on edasi antud kirjandusliku meisterlikkusega, mille iga kirjanik saavutab alles paljude aastate tööga ja kogemus-

tega. Kuidas sai Sholohhov sellise meistritöö kirjutada nii lühikese ajaga kui ta alustas kirjutamist 1928. aastal ning andis romaani kirjutajale juba 1927. aastal? küsib Solzhenitsõn. Küsimus on seda enam põhjendatud, et Sholohhov pole hiljem kuragi sellise kvaliteediga teost kirjanud ning ta on olnud oma keskparaste teoste kirjutamisel väga aeglane looja. Samuti on huvitav mainida, et kõik Krukov'i käsikirjad läksid pärast tema surma kaduma.

Teise maailmasõja ajal kadusid ka Sholohhovi teoste käsikirjad ning seetõttu pole nende kaudu enam võimalik saladuse jälle saada.

Sholohhov on kirjutanud pärast "Vaikse Doni" suurema teose põlumajanduse kollektiviseerimise kohta, kuid see oli keskparane teos ja ei kütündnud kaugeltki "Vaikse Doni" tasemele. Samal tasemel oli teine tema suurem teos, mis käsitles Teist maailmasõda. Viimasel ajal on ta kirjutanud ainult ajalehtedele ja ajakirjadele artikleid.

Mihail Sholohhov on N. Lõdust tuntud režiimivastane kirjanikuna, kes oli N. Lõdust Alexander Solzhenitsõni suurimaid vaenlasi. (VE)

CIA ei taha ärritada Moskvat

WASHINGTON (ME) — CIA, Ameerika ühendriikide keskiuure direktor William Colby ei nõustunud sellega, kui USA soovis oma laevastikku India ookeanis suurendada. Ta leidis, et see võiks ärritada N. Lõdu ja püüdis igati N. Lõdu laevastiku osatähtsust selles ruumis vähendada, teatatakse Washingtonist.

"Vanaema" tuleb jälle Stockholm! Menukas Stockholmis Eesti Teatri ansambel Agnes Lepp-Kaastiku juhitud, annab ühisetenduse ABF majas pühapäeval 29. septembril kell 17.00. Elav eelmuik on juba käigus. Püüameid on võimalik tellida Eesti Kultuuri Koondises (tel. /8/11 31 16) ning Väliis Eestis (tel. /8/11 50 40). Pildil koomiline stseen Arvo Mägi näidendist. Vasakult Uno Tõnnisoo, Epp Lohk, Heljo Mängel ning Siiri Krüsa. (Foto Lepper)

Illegaalne organisatsioon taotles Jugoslaavia taasühendamist Sovjetiga

Jugoslaavias on paljastatud pörandaalune organisatsioon "Uns jugoslaavia kommunistlik partei". See tegutses peamiselt Montenegro osariigis, kusjuures esmärgiks oli Jugoslaaviasse luua Sovjetisõbralikumad režiimid pärast Tito surma. Teostatud on rohkelt arreteerimisi ja paljastatud on terve rida ekslikommuniste ja koguni julgeolekuametnikke. Montenegro rühmitused olid intiimsed kontaktid mitmete idariikide diplomaatide esindustega, eeskätt Sovjeti ambassaadiga Belgradis. Jugoslaavia ametlikult valitud, kuid usaldusväärsete andmete kohaselt olevat valitsus esitanud nõukogude ambassaadile terava protesti. Jugoslaavias on tegelikult juba pikemat aega liikunud kuulused, et N. Lõdu kavatses teostada invasiooni niipea kui Tito lahku poliitiliselt areenilt.

Viimasel ajal on Jugoslaavia suhtes N. Lõduga olnud kaunis jahedad. Sest kevadel toimus Jugoslaavia kompartei kongress, kus taas kinnitati, et Belgradil poliitika on endiselt iseseisev ja et sotsialismi läbiviimisel kasutatakse omi meetodeid.

Moskva omalt poolt on kritiseerinud Belgradit, et sääl on vastu võetud vaid kolmandik 500 miljoni rubla suurusest laenust, mida N. Lõdu pakkus Jugoslaaviale 1973 detsembris. Muidugi ei meeldi N. Lõdule ka see, et Jugoslaavia vene laenude asemel taotleb krediteid USA-It ja Lääne-Saksalt.

Jugoslaaviased aga seletavad, et vene krediididega on seotud niivõrd palju tingimusi, et need ei ole eriti vastuvõetavad.

Nõukogude Liidule loomulikult ei

meeldi ka asjaolu, et Jugoslaavia puht-poliitiliselt on liigselt esaldundud ametlikust Kremli kursist. Eriti seda on tehtud juba alates 1945, mil Tito täiesti sensatsiooniliselt lõi lahku Kremli otsesest mõjustaari-rist.

Igal juhul tahab Montenegro vandeselts taastada Jugoslaavia status quo suhetes Nõukogude Liiduga ja viia riiki otsesesse sõltuvusse Kremli. Seda umbes nii, nagu kõik teised ümbrisevad idabloki riigid, ka majanduslikult ja sõjaliselt.

Viimatinimetatud olukord on mõistagi Sovjetile eriti meeltoõda, sest kui Jugoslaavia kuuluks otseselt Varsavipakti, oleks N. Lõdu esmakordselt otseühendus Aadria merega, st. Vahemerega.

Jugoslaaviasse loodaks seega tulevaid vene mereväebaase.

Montenegro on tegelikult juba traditsiooniliselt äärmiselt vene-sõbralik, millel on ka oma ajaloolised põhjused. Nimelt oli "Saari-Venemaa mõõdund ja ülemõõdund sajandil ainus riik Euroopas, kes kaitses tolleaegset Montenegro vürstiriiki türklaste vastu, kes valutasid riiki Balkanil.

"Uns Jugoslaavia kommunistlik partei" pidas aasta alguses parteikongressi Montenegroos paiknevas Bari kuurordis. Võeti vastu resolutsioon, milles kogu Tito poliitika kuulutati illegaalseks ja nõuti, et pärast praeguse valitseja surma või poliitiliselt areenilt lahkumist toimuks Jugoslaavia tagasipöörumine Moskva mõjusfääri.

Ja vandeseltslik rühmitus on pidevalt olnud kontaktis N. Lõdu ja teiste idariikide esindustega. Peale selle ka eksiliisil paiknevate Moskva-sõbralike kommunistidega, kes omakorda elavad N. Lõdu toetusel.

Muuseas võib juurde lisada, et Jugoslaavia on praegu ainus sotsialistlik riik, kuhu välituristid pääsevad ilma viisumita, ka pikema ajaks. On vaja vaid passi, umbes nii nagu sõiduks Lääne-Saksamaale ja mujale Keek- ja Lõuna-Euroopa aladele. Viisumil kaotamine taotles suuremat turistikontingenti Aadria mere plaazhidel, seoses sellega ka välisvaluta sissevoolu. (EPL/JA)

Eestlaste saatusest Saksamaa ajalehes

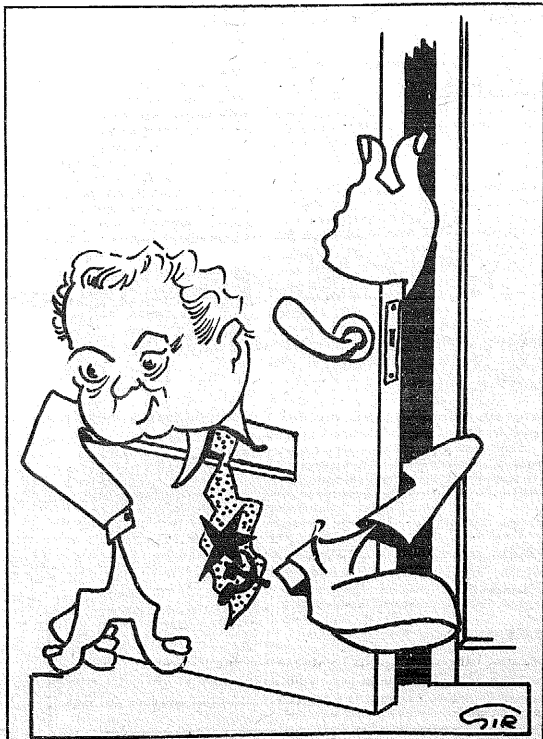
HANNOVER (EPL) — Hannoveris ilmuv "Deutsche Woche-Zeitung" avaldas oma 30. augusti lehes ühe lehekülje ulatava artikli "Das Golgatha des estnischen Volkes", mille autor, Stockholmis elunev Frithjof Hallman saksa lugelajale tutvustab küüditamisi Eestis ja küüditatute rasked kannatusid Rootsis ilmunud Maria Koppermanni eestikeelse raamatu "Minu 12 aastat Siberis" järele — artikkel on varustatud ka Maria Koppermanni pildiga, kuna tema elukäiku nii Siberis kui seal peamiselt ja perekonnaga ühinemist lähemalt kirjeldatakse.

Teine samasugune suur artikkel ilmus samas lehes 4. mail mõõdund aastal samalt autorilt, kes

pealkirja all "Estland will überleben" tutvustatakse Andres Küngi raamatut "Estland — en studie i imperialism".

Kasutades Küngi andmestikku, annab Hallmann saksa lugelajakonnale pildi Nõukogude Imperialismi radusest haardest Baltikumis ja Eestis, kus rahvas vaatamata võõrale survele on säilitanud tuvevete eneseteadvuse: "Eestlased on otsustanud mitte nende rahvaste hulka kuuluda, kes tulevikus kaovad." lõpetab autor.

Deutsche Wochen-Zeitung levib 100 000 eksamplicit. Frithjof Hallmann on end. Viikandi Tuletkuuvabriku rootsi päritoluga direktori poeg. Ta on Rootsis avaldanud luuletuskogu.

KGB-mehest kirjanik "otsib kontakti" pagulusega, et kirjutada uut romaani. Üksed teda palju ei takista...

Invandrarutredning sunnib eestlasi muutma struktuuri

Sisserändajate Uurimiskomisjon, Invandrarverket, on nüüd valmis oma suure tööga. Peaaruanne, mis esitati neil päevil 450 leheküljel valitsusele, sisaldab mitmeid uudiseid põhiprintsipi Rootsia vähemuspoliitika. Eesti Päävaliit palus Rootsi Eestlaste Esinduse ja Eesti

Komitee esindajaid (vastavalt büroojuhtajad Ahti Pae ja Heinrich Mark) kommenteerida ettepanekuid nende vaatevinkleist, kusjuures selgub, et eestlaste senist organisatoorset struktuuri tuleb kohaldada ettepanekutes esitatud tingimustele.

Kuivõrra on Invandrarutredningis esinevad põhimõtted erinevad Rootsi varasematest seisukohtadest?

AHTI PAE (REE):

Rahvuslik-kultuuriline valikuvabadus ärastatamise asemel, võrdus enamuse ja vähemusrühva vahel. Ühis ja koostöö senise vähemuse kantseldamise ja tööjõuna kasutamise asemel — need on nii põhiliselt erinevad senisest Rootsi vähemuspoliitika, et võib ütelda: pööre on peaaegu sadakaheksakümne kraadi!

Kuigi uurimiskomisjoni esimees Bertil Olsson ja Invandrarverketi sheff Kjell Öberg samale küsimusele pressikonverentsil vastasid, et "uit pole midagi", on siiski uut nii palju. Et sotsiaaldemokraatide meele muutused lõpuks omelt ka meie juures äratavad respekti. Kui enamuserakonna esindajad seda avalikult ei taha tunnustada, siis tuleb sellele vaadata kui taktikaliiselle sammule, mis tingitud nihesti use reformikava سرveerimise viisist, kui ka enamusrühva psüühika tundmisest. Meie kui vähemuse esindajad võime sellest rahulikult üle vaadata.

Pole siinkohal tarvis meenutada hakata Rootsi senist vähemuspoliitikat. Igale Esinduse saadikule on see nii tuttav nagu viis sõrme, sest selle poliitika ainus printsiip oli: "ühthlasel alusel" vähemuse rootsistamine, enamusrühvase teadlikult ärastatamine. Sellesse shovinistlikku põhitunnetusse tekkisid juba 1960 peale mõrad kodanlike parteide huumansuse-nõuete katses. Sotsiaaldemokraadid ja need toetavad kommunistid, seisd vastu kui müür. Piskikõrvalkaladumised peareeglilt, näiteks eesti ja juudi alghoolede riikliku toetuse võimaldamine või ka teatud summade määramine meie noorsootõeks, toimus pigem valmistatavatel kaalutlustel kui huumansuse ja õigusenõudeid arvestava poliitika läbi. Pikkade aastate keskel oleme oma arutlusis sageli esitanud küsimuse: Miks peab midagi nii harmooniat otsiv rootsi poliitika vähemuse suhtes olema nii negatiivne, arenguväenulik, või ajast maha jäänud? Oleme näinud, kuidas eriti valituserakond dogmaatiliste eelarvamustega on vähemuste küsimusse suhtunud. Lõpuks kujunes see parteile kollika maadlemiseks ja seega ka isenda võitluseks. Võime aga ka ütelda, et enamusrühval on ühiskondlike asjade ajamiseks teine temperament. Eestlane on oma kire ise-seisvusega arengu tõttu õigustatult rahutu ja rahuldumatu. Meie silmis on kolmkümmend aastat pool eluga — Rootsi riigi ajaloo aga samal perioodil ühiskondlike suhtumiste muutmises ainult täpe. Et meie rahvusgrupp selle "üle-

talvitusel" kestel pole rahvuslikult hävinenud, selle eest peame eeskätt tänama isenda loovat rahutust ja neid mehi-naisi, keeledel vaatamata kõigi küste, jätkunud usku ja tahtet oma rahvusgruppi kääkõlgu eest töötamiseks — ilma ühegi riikliku toetuseta, vastulõõkide ning suure psüühilise pressi all.

HEINRICH MARK (EK):

Sisserändajate uurimiskomisjoni lõpparuandes on fikseeritud kolm põhiprintsiipi: võrdus, valikuvabadus ja koostöö. Õigustes ja kohustusel võrdus rootslastega, valikuvabadus oma rahvuse kultuuri ning rootsi kultuuri vahel, ning vastastikkõne koostöö, tule-rants ja solidaarsus ühel poolt rootslaste ning teiselt poolt sisserändajate ja vähemusrühvase vahel. Kui neid printsiipe suudetakse tegelikult rakendada, siis tähendab see olulist muudatust rootsi vähemusrühvaste poliitika paremuse suunas.

EPL KÜSIMUS:

— Kas peaaruanne leidub oasid, mis eriti Tele organisatoorset seisukohast olulised?

HEINRICH MARK (EK):

Eestlaste seisukohalt on väga oluline, et uurimiskomisjoni on avaldanud seisukoha, et riiklik ja kogukondlik toetus eesti koolidele peab jätkuma praegustel alustel. Rahvuslikud koolid, mis saavad riigitoetust, on ju ainult eesti ja juutide alghooleid.

Sellepärast tuleb meil ja eriti meie lastevanemal kõrgelt hinnata seda erandlikku eelist, mida oleme saanud välja võidelda eesti koolidele, tänu eesti koolide õpetustlikule ja kasvatatavale tasemele. Tänu ja Eesti Komitee järelejätmata kangekaelsetele pingutustele eesti koolidele toetuste taotlemisel.

Toetus kultuuritööks on muldugi väga suure tähtsusega, eriti eesti pagulasgruppide, kus pärast kolmekümne aastat võõrsil olekut eesti kultuurirahvastuste kandepind paratamatult väheneb. Intensiivne kultuuritöö jätkamine on võimalik ainult riikliku toetuse abil. Uurimiskomisjoni ettepanek ulatusliku kultuuritoetuse andmiseks vähemusrühvastele, on ka eesti kultuuritöö püsimise tühisaks tagatiseks.

Eestluse püsimine ning rahvuslik, poliitiline ja kultuuriline aktiivsus on mõeldav ainult niikaua, kui püsivad aktiivsed eesti organisatsioonid, nii keskorganisatsioonid kui erialalised organisatsioonid. Nende eksisteerimise ja tegevuse jätkamiseks on hädavajalik riiklik toetus.

Organisatsioonidele toetuse andmise kriteeriumide osas ei saa aga Eesti Komitee täielikult ühineda uurimiskomisjoni seisukohtadega. Nõue, et organisatsioonid peab olema 3.000 liiget permanentselt põhitoetuse saamiseks, ei ole meie arvates õige. Organisatsioonide tähtsust ühiskonnas ei saa mitte mõõta nende suuruse järgi, vaid nende tegevuse sisu, ulatuse ja kandepinna seisukohalt.

Eesti organisatsioonidest ei vasta praegu ükski sellele nõudele ja selle tõttu sunnib selle nõude püsimääramine, muudatuste tegemine.

HEINRICH MARK (EK)

AHTI PAE (REE)

sele organisatsioonide struktuuris, mis ei tarvitse soodustada nende organisatsioonidele siinkohast tegevust.

Balti keskorganisatsioonid esitavad tõenäoliselt oma remissivastuses soovi, et 3.000 liikme nõue ära jäetaks ja et toetuse määramise aluseks võetakse organisatsioonide senine tegevus ja edaspidised tegevuskavad.

Uurimiskomisjoni peaaruanne on muldugi ettenähtud ka toetuse saamiseks võimalused väiksemate organisatsioonidele, kuid sellised toetustalused otsustatakse igakord eraldi ja ükskordseti.

AHTI PAE (REE):

— Esindus on oma töös ja taotlusis alati lähtunud eesti rahvusgruppi kui terviku huvidest ja vajadusist. Peaettepanek ei arvesta aga rahvuslike vähemuste tervikusega, vaid vaatleb neid ka riikliku abi seisukohtadest kui "organisatsioonide". Meie arvates on see ettepaneku suur puudus ja vigu, mille rakendamisel ikkagi võivad püsima jääda teatud manipulatsioonid võimalusest teatud asutustele.

Meie ei saa aga eitada ettepaneku põhitooni positiivsust, kuigi see sunnib ESinduse tegevuse organisatsioonilisele muutmisele. Ette-

panek nõuab, et kõik ESindust, kui koondtahte ideed ja tegevust toetavad ja õigeks pidavad eestlased, asutavad ESinduse liikmeks. Uue korra kohaselt tähendaks see seda, et kõik eelseisvatest vallmistest osavõtjad liituvad ühtlasi ESindusega kui rahvusvähemuse põhiorganiga. Kindlasti on peale selle veel kollektiivsed liitumised, näiteks eesti seitside liikmeks astumised, täiesti võimalikud.

Kuna riikliku põhitoetuse, 75.000 krooni, saamise aluseks on vähemalt 3.000 liikme nõue, ning iga liikme pealt, mis üle selle, ettenähtud toetuseks ligi 24 krooni, siis oleme nüüd rootsi-eestlaste enda tarkusest, kui suureks ESindus riigivõimu aruandeks kasvab.

Reaalsed võimalused ESinduse töö ja olemuse parandamiseks uue reformi alusel on nii suured, et need igat eestlast peaksid tüvistama. Meie ei saa kõrvaldada "Praktiilist lõhestust" meie oma rahvusgrupis, mida see reform silaldab, kuid meie saame normaalseks muudetud konkurentsi alusel puhtama õhu oma tuppa. Ja see on ESinduse seisukohalt väga oluline. Eriti mõeldes tulevate tegevusele ja arengule, mida üsna sugupõlveld silm maalil saavad arendada. Enesest lugupidamise ja eneseleidmise tee on uue reformi kaudu palju avaram, kui kolmkümmend aastat "utlännguna" eksisteerimist.

Emakeelse õpetuse ja harduse saamise võimalused on reformiga avatud, kuid mitte nii nagu meie seda soovitud oleme ja ka edaspidi sooviks — nimelt normaalse koolitöö korras.

Uus reformiettepanek asetab emakeelse harduse küsimuses peavastutuse lastevanematele, keada soovi täismisel peavad atama kodusõpetajad — uus kategooria pedagooge, keda pole veel olemas. Nii nende ettevalmistamise kui üldise selgitust ja muude praktiilise küsimuste osas on palju lahtisaid auke, mida raske ette näha. Nende aukude kõrvaldamiseks on vaja üsna palju intellektuaalsel ja administratiivsel-poliitilisel võimel. Viimast saab kasvatada ja harjutada ESinduse taolises usaldusorgan, kus vastavate komisjonide tõõga kõik ettenähtud võimalused ja taktistused peavad lahendamist leidma. Oleme selles mõttes teistest rahvusgruppidest paremas olukorras, et meil on väljakujunenud institutsionaalne baas loodud. Viimane iseenesest ei kõrvalda aga veel inimlikku osakamatust ja teadust, kui töõ tõsiselt ei võeta.

Rahvuskuuriiliste avalduste muudes sektorites, teatri, rahvatantsu jne. aladel, on reformivõimalused samuti üsna suured.

EPL KÜSIMUS:

Sisserändajate uurimiskomisjoni lõpparuandes rõhutatase sisserändajate õigust omada samasid eeliseid tõõturul, sotsiaalselt ning kodakondsuslikult kui lga teine rootslane. Kuidas eestlaste seisukohalt vastu võetakse sisserrändajate õigust rahvapeneloni saamiseks, võimalikult kiiremini olema rootsi kodakondsust ja seega saada täielikku hääleõigust ja valltavuse õigust ning uurimiskomisjoni ettepanekul, sisserändajatele kommunaalse sektoril moodustada abistamise funktsioone mis kuuluvad Invandrar-

verketi ja uurimuses ettepanud Invandrarrådetil Juridiktstoimi?

AHTI PAE (REE):

Kodakondsuse, pensiooni jt. küsimused meid eestlasi palju enam ei puuduta. Isesküsimus on koostöö arendamine kommunaalsega, kuid see on ulatuslikum probleem, mille üle ma hetkel ei tahaks seisukohta võtta.

Uus organ, Invandrarrådet, mille 15 liiget nimetab valitsus Invandrarverketi juurde, on väga tähtis institutsioon. On päris selge, et selle liikmeks saamise võimalus on poliitiline samm. Kandidaatide esitamine kevät aga võimalik ka näiteks ESindusel. Kuidas need asjad lahendamist leivad, on praegu raske ennustada. Spekulatsioonid sel teemal on varajased.

HEINRICH MARK (EK):

Tervitada tuleb uurimiskomisjoni aruandes tehtud ettepanekut kommunaalvalimistel hääleõiguse andmiseks neile, kes ei ole veel rootsi kodanikud. Vähemalt on spetsiaalkomisjoni moodustatud selle küsimuse lahendamiseks, et leida intermiiliahendust kodakondsuse kiirema saamise võimalustele sisserändajatele. Kohalikul pinnal kommunaalses oleks tähtis ka sisserändajate esindajate seisukohti kuulata kohalike probleemide kergendamiseks või lahendamiseks.

Samuti tuleb positiivselt hinnata ettepanekut, et rahvapensiooni saaksid ka need välimaalased, kes ei ole rootsi kodakondsus. Sisserändajate ja vähemusrühvaste liikmete õigusi laiendavad ettepanekud tõõturul, korteri ja sotsiaalarabi sektoris on loomulikult positiivsed seisukohad uurimiskomisjoni lõpparuandes. Nende soodustustel ja õiguste laiendamisel ettepanekutel ei ole aga erilist praktiilist tähtsust eestlaste seisukohalt, kes on enamikus juba rootsi kodanikud, kuid need soodustusi tuleb positiivselt hinnata põhimõtteliselt seisukohast.

TARTMO SEFP

Tartu Toomemägi ohus

Tallinna venekeelse päevalehe korrespondent Tartust teatab Soovetskaja Estoniale, et Tartu Toomemäe ajaloosid hooned ja ehitused on oma vanaduse tõttu mitmeti ohustatud olukorras.

Suuremad remontitööd on praegu käimas Toomkiriku varemetes juures ja seda mitte ainult ülikooli Raamatukogu osas, vaid kogu kiriku varemete ulatuses, mis hakkavad silmnähtavalt lagunema ja varisema. Samuti on ohustatud olukorras ka Toomemäe silda — Inglisid ja Kurakaid. Ühele neist monteeritakse praegu metallist kandosa, kuna teine saab raudbetoonist kandesambad.

Ühegaesli suuremate remontitöödega Toomemäel, teostatakse kapitalremont ka Tartu ülikooli õppejõu K. Baeri majas, kus ülemaailmses kuulsusega teadusmees elas 1867—1876. K. Baeri maja asub Nikolai Burdenko (end. Lai) tänaval. Remondi lõppedes avatakse hoones K. Baeri muuseum.

Viimased päevad 30 a. eest (2): "Minge randa ja päästke ennast"

Kas põgeneda läände või minna itta, et ühineda eesti meestega, kes jätkavad vastupanu vaenlasele — see oli dilemmaks noorele abiteenistuselasele, käesolevate mälestuslehtede autorile, kes käesolevas teises artiklis jätkab oma jutustust viimastest päevadest Eestis 30 aasta eest.

Kaluri juurest tulles olin otsuses kindel, ja kui olime kaladest mätsiga kõhutule saanud, asusimegi marsile ida suunas. Vahepeal olid hakanud voorid igasuguse sõjamaterjaliga Kloogalt Paldiskis sadamasse valguma, mis omakorda kdrustes meid sammu. Lõksime maantee ja raudteevahelisi metsaradu pidi tagasi Klooga poole. Seilel matkai elastime üle paar vahejuhtumit, mis võibolla alateadlikult juhtisid mu samme juba ülejärmsel päeval.

Esteks võtsime endi hulka ühe nutuse lennuväe abiteenistuselase, keda ta kambamehed (samuti metsapidi ida poole minemas) olid nähtavasti klusunud. Teed seisid väga lähedale ei julgenud tulla, loopisid ainult roppu sõnu oma endise kaaslase suunas. Pragmasime need poisid korraldult läbi ja andsime õpetuseks, et just nüüd on aeg, kus meil omavahel tuleb kokku hoida.

Teine vahejuhtum leidis aset ühe suure talu juures. Ol juba õhtu, päike loojumas. Mehed arvasid, et ma võiksin talu sisse minna ja padu la nutuke süüa, sest kus me õõ tulekuil veel midagi saame. Lõksingi. Talu suures kõõgis oli hästi lõhnava supipada tule ja paja suurrust hõnates võis toidust jätkuda paarile pulmarahvale. Aga perenaine — nii aastates kokkumõmmend — teatas, et me temalt tilkaegi suppi ei saa. "Võtke sealt, kus teile muidrid selga aeti!"

Küsisin siis, et kas tohin mõned isiklikud kirjad pliidil alla ära põletada. Ka see ei passinud, sest siis tõuseb pliidil all nii kõva tuli, et supile tuleb aurutamp peale. Lõpuks siiski nõustus, aga kontrollis ise hoolega, et mis paberid need ikka on, mida seal nii hoolega põletatakse.

VÄIKEMEES KORRALDAB SÕOGI

Astusin põlluvahel jututult metsa poole, kui kuulisin põõsast valkeist hüüdu. Ikka et sõdurpoiss ja sõ-

Kindralinspektor Soodla rõhutas meestele, et rünnet enam ei ole olemas, tuleb põgeneda.

durpoiss. Selgus, et tegemist oli plaskuse selliga, nii 10 aastat vana, keda olin varsem talu kõõgis näinud. Nüüd seletas ta valke sõnaga, et oli kohe koju ema juurde saama löönud ja rääkinud, et perenaine ei taha sõduritele süüa anda. Emal olnud ka parajasti supp valmis saanud ja ütelnud, et eks meile süüa.

Kanduku me ise see pada sealt teisipoolt saama kraavipidi metsa, nii et talust ei nähtaks, ja jätku me tüli nõu pöösa alla, küllap ta ise selle pärast koju veab. Leib oli ka. Küsis veel, et palju meid on ja kui kas toidust küllalt saab. Sai küll. Oli oivaline sealihaiga keedetud värsket aedvilja supp, mida vist kõik viimast korda olime kodus saanud. Ja mulle tuli ema meelde.

Näe kus kurat, kirusid teised: suur talu, aga süüa ei anna, kuid saunamaine süüa tuksus küll koduma poegadele.

Õo hakkas päriselt kätte tulema, kui Klooga lähiste soisele heinamaale jõudsime. Ent midagi võrast hõljus õhus, mingi ring-nagu oleks kusaagi kõvasti lüna praetud. Raudtee ääres kohtasime leegionäri, kes kujuneski meie esimeseks informatoriks pärast kapten P. kõnet Paldiskis. Kõigepealt seletas ta meile, et Tallinnast oli Kloogale tulnud üks saksa SD-rühm, kes tapnud maha kõik juudilaagri vangid.

Seda tehtud nende elamutes. Siis hakatud raudteevahel maja juures laipu põletama, aga kaugele nad polevat sellega jõudnud, kuna mingi eesti leegionäride rühm oli nad minema kihutanud.

Teiseks olevat leitnant Valter Ahlemannilt rügemendi üle võtnud, visanud oma ohvitserivöö saksilase jalge ette ja teatanud, et nüüdselt peale on tema Eesti Vabariigi armee ohvitser. Ahlemann lastnud seepalke kogu oma saksilastest staabiiga Kloogalt jaiga ja rutanud Paldiski poole. Emme seda oli äga enamus rügemendi koosseisust rajanud metsalaagri mere pool raudteele.

Need kõik olid põrutavad uudised. Marssime näidatud suunas metsalaagrisse, kus mind juhataiti sidepostide tekkide juurde. Suureks heameeleks kuulsin, et staabi-kaaslased Dick, Sten ja Heino olid samuti seal, s.t. oli nende telk, poisid ise aga kadunud. Heitsin koos abiteenistuselasega nende teki magama. Teised marsikaaslased jäid veel magamiskohiti otsima.

Lennuväe abiteenistuselane, Saaremaa pois, küsis, et kas tema peab nüüd ära minema. Ei ta pidanud. Ühest ainult sõpradele nagu vabanduseks, et poisil nimi on ka Ilmar, mida loomulikult peeti kaaluvaks põhjuseks poisist oma hoole alla võtta. Heino oli kõige kuraasikam: ta lubas kodumaa kaitsena viimse veretilgani, eriti selletõttu, et ta oli värskelt rannas armunud kellessegi, kelle nimi oli Virve.

Postimees newspaper masthead and main content area. Masthead: Postimees, number 50, September 18, 1974. Main headline: Nõukogude suurriigimaa põlvkonna sõjariid rasketas vabariis. Sub-headline: Võimuse sõjas õnnestus kuni 40 kilsitrit ja arvatakse kuni 100 kilsitrit kinniseid hõlmangu. Hõlmangu vabanemisele võivad osaleda kuni 100 kilsitrit. Lõõnerindel mõllavad ägedad võitlused. Other headlines: Balti rinde ägedate võitluste leegises, Elav õhutegevus kdrinidel, Kõõks valimis ja otsustunud, Soodla informeerib.

Üks viimaseid „Postimehe“ numbreid.

ta kuidagi Haapsalu poole teele sokutaksid. Niilvisi jäimegi jumalaga.

PIITKA-MEESTE JUURES

Kuulduste kohaselt oli Valter õppelaagris koos paari noorema leegionii ja endise Soome armee ohvitseriga loonud ühes kasarmus Piitka aukse staabi ja võtvat nüüd kogu aeg mehi arvele. Koristasime teigi kokku ja astusime õppelaagri poole. Kuid just raudteeteeamile jõudes avati melle seljatagant metsast pussituli. Viskusime automaatselt üle rööbaste tammi taha. Kuulid lendasid kõrgelt üle, võibolla tegi keegi nalja või taheti muul põhjusel hirmutada, kes seda teab.

SOODLA INFORMEERIB

Endise sidekompanii kõrval asuski Valteri staap, kus meid kui sidemeihi rõõmuga vastu võeti. Esimese tõelesandena vedastre mõned telefonilindid, samal ajal saadeti välja patrull Paldiskis maantee äärde, et see kõik lääne poole lippavad saksalsed desarmeeriks ja muu sõjajähtsa materjali konfiskeeriks. Meeleolu oli optimistlik ja rõõmus. Keskpäeval sõitis leitnant Valter Tallinna, et rinde kohta teateld tulla ja Piitkalt tegevuskirja saada. Meie teised olime aga tegevuseta, maitseisem paksu, mida rikkalik toidukambriga saadus ja siin-seal nii näha ringi käimas ka pudeleid.

piüdis soomest teha või üftasid suhtu laagrile. Märkimisväärtust kirjeldus granaderist, kes astus mööda tolmust teed, hobune ohelikujuldi järele lonkimas. Sõitis aga samas temast mööda mingi kraamikoorem, vankri tagalaua juures kõle vahel kitarri. Granader lastis kitarri nähes hobuse lahti, tõmbas pilli süle ja astus siis sedit pönnides ja mingit laulu õmisedes edasi.

Hobune kadus rohtu otsides mändide vahela ja küllap ta lõpuks Klooga järve äärde jõudis.

Valter aga vihis tagastulekuga. Tema asenel sõitis laagrisse pikk autokolon. Tulijaks oli kindralinspektor Soodla koos paari eesti sõjaväevormis ja terve hulga SD-ohvitseridega. Kolonn peatas meirajutise staabi ees, kindralinspektor astus rahulikult autost üldistavate meeste keskele ja hakkas aru andma. Sellest selgus, et rünnet enam ei eksisteeri, et toimub ainult elastne taganerandmislikumine ja üksikute tükkerühmade võitlus nõukogude tankidega. Arvestuste kohaselt jõuavad venelased Tallinna kui mitte juba õusel, siis homme kindlasti.

— Aga Piitka? — küsiti.

Saime teada, et ka tema ettevõtte on täiesti liitva jooksnud. Ainus, mida kindralinspektor meil tohast soovitas oli, et me lähikesime Paldiski ja seal laevale, kui seal veab mõni laev alles on. Kui laevu ei ole, siis katsugu me saarele pääseda võt rannikut mööda Riiga, sest seda rannik hotavat nii kaua kui

kõik üksused on Eestist välja tõmbunud.

Jutt meestele ei meeldinud. Tuli üks endine idapataljoni mees ja näitas tuha silmakõõbast, teine koputas jalaproteesile, et milles me ohverdastime need, et milles üldse jäid paljud sõbrad magama Ukrainasse. Vohovi sõnu. Neveli ja Narva alla või mujale?

See kõik on väga traagiline, arvas ka kindralinspektor. Kuid mis meil valida on? Kui jääte partisaanivõitluse pidama, et teat keegi, mida teevad punased tarurahva ja kui kua omad inimesed saavad võitlejad toidu ja riietega varustada. Samuti ei julgenud kõneleja anda mingeid lootusi varustuse saamiseks lennuteel Saksamaale. (JÄRGNEB)

Ootamatult lahkus meist armas abikaasa ja hea isa

Aleksander Lõugas

Sünd. 24/1 1902 Mustjalas, Saaremaal
Surn. 11/9 1974 Norrköpingis

Sügavas leinas

MELANIA DANIEL

Matmine laupäeval, 21. sept. 1974 kl. 12.15 Norrköpingi krematooriumis. Kadunu soovil võib pürgade asemel kasutada postgiro 49 81 70, Estniska Ortodoxa Kyrkans Kulturfond ehk postgiro 11 99 29, Estniska Scout-hemmet "Metsakodu"

Kallist õemeest

Aleksander Lõugas't

mälestavad leinas

VLADIMIR Rootsisis
MARIA Eestis
ALEXANDER perekonnaga Kanadas

Ootamatult lahkunud sugulast ja sõpra

Aleksander Lõugas't

mälestavad kurbuses

JOHANN EHA ja SEVED
JOHANNA ja ADOLF

Aleksander Lõugas

Mälestab leinas

NORRKÖPINGI EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING

Ootamatult lahkunud head sõpra

Aleksander Lõugas't

mälestavad kurbuses

AUGUST MEERITS abikaasaga
KARL MEERITS
MIKK TRUUMEESE perekonnaga

Ootamatult manalasse varisenud kallist õde ja unustamatut tädri

Anette Mägi't

N-na Hansmann
Sünd. 4/9 1915 Pammanal
Surn. 16/7 1974 Anglas

leinavad kurbuses

JUULI
SUSANNA PEREGA
EVALD PEREGA

Puhka rahu kodukalmistumullas!

Kodumaal surma läbi lahkunud kallist õde

Linda Madar't

mälestavad

ÕED PEREKONDADEGA ja
VEND ABIKAASAGA
Rootsis

Meie sügavaim tänu, kõigile, kes meie armsa

Aleksander Lipu

matusetalitusest osa võtsid, tema viimset punkepalka pürgade ja lilledega kaunistasid ning meile meie leinas kaastunnet avaldasid.

LAPSED, LAPSELAPSED
LAPSELAPSELAPSED
HILDA

SR reporter

Algus lk 1
sioonitoetus ei ole aga teatavasti üldse seotud ajalehe poliitilise seisukohavõtuga, kriipsutas ta alla.

Faljud rootsi ajalehed on samal seisukohal kui Eesti Päevaleht välispoliitiliselt.

Marianne Söderberg, kuulates, et EPL lugejaskonnas on rohkesti vanemaid eestlasi, ruttas küsima, kas ajalehel on mingit tulevikku. Reinans arvas, et kuni üheksakümne aastatani jätkub kindlasti lugejaid, võibolla siis võib tekkida vajadus täiendada informatsiooni ka rootsi osaga, et emakeele koatanud eestlased saaksid neid huvitavaid eesti informatsiooni. Alur Reinans juhtis tähelepanu, et eesti rahvusgrupi suurusega võrreldes on EPL osas tegemist väga tiheda lugemishuviga.

Lõpuks intervjueriti Pressutredningi sekretäri Stig Gardenlust ja Marianne Söderberg küsis, kas Pressutredningin mingil viisil peab arvustama Invandrarutredningi seisukohadega Eesti Päevalehe ja Rootsin Suomalaise osas, millistest esimesele kolm korda Presstödsnämndis on eitaval vastatud ja neljas esildis on alles otsustamata.

EPL ilmajäämine on kahel korral tekitanud tugevat kaja ka riigipäeval. Gardenius kasutas vastuses Presstödsnämndeni formulatsiooni, et keeldumine ei ole põhjustatud keeltest, vaid rohkem "andradningu" iseloomu puudumise (Pressutredningin koosneb enamuses Presstödsnämndeni liikmetest).

Kuna Pressutredningin ei ole veel asja arutanud ja ettepanekud esitatakse alles aasta pärast, siis ei saa vastata suhtumise osas. Küll on teada, et selliseid ajalehti arutatakse gruppina ja mitte üksikult üldise pressipoliitika raames. Reporter küsis, kuivõrra Gardenius ise teab nende lehtede sisust, siis vastas see, et "oleme eesti lehe osas saanud informatsiooni". Ta ütles veel, et kõigil uurimiskomisjonidel nendes küsimustes on omavaheline kontakt.

Tema päästis

Algus lk. 1

mõista vajalik kapitali suurendamine ümberhituste teostamiseks ja korraldamiseks. Meie loodame ka oma inimeste abile tegelike töde läbiviimisel nii, nagu see teostunud nii Stockholmil kui Göteborgi Eesti Majade omandamisel.

Põlised vanad kiviehitused on tugevad, kuid nõuavad tööd ja hoolt, et neid moderniseerida ja ajakohastada tänapäeva nõuetele. Aga nüüd on viimaks meil olemas oma ostedud kinnisvara Eesti Majaks.

Tulge nüüd juurde ja aidake jatkata nii ehitustööde kui ka ainelise panusega, omandades selleks kas uusi või täiendavaid EM aktsiaid!

Hiljuti oli meil jutujamine kommunivaltisuse esimehe Gösta Lindebergiga, kelle poolthäläl sai otsustavaks kommunivaltisuse koosolekul Eesti Majale kinnisvara ostuküsimuse hääletamisel. Teatavasti olid sotsiaaldemokraadid sellele vastu ja samuti ei pooldanud seda, folkpartiet. Viimase esindaja Sverker Oredson jättis hääletamisel oma hääle andmata. Reservatsioonideta olid poolt centern, keda esindab kommunivaltisuse esimees Gösta Lindeberg ja moderaadid, keda esindab kommuninõunik Lennart Ryde. Kommunivaltisuse kooli kokku 13 liiget.

Esimees Lindeberg avaldas rõõmu selle üle, et nüüd avaneb eestlastel võimalus oma kultuuriliseks tegevuseks oma Eesti Majas ja ta päris lähemat, informatsiooni millega seal tegeletakse.

Kuna ostetav Eesti Maja on Lundi ajalooline esimese tütarlastekooli asukoht, siis sobib Eesti Maja tegevus kokku kooli rui kultuuriasutuse varem tegevusega. Jutujamise lõpul soovis kommunivaltisuse esimees Lindeberg õnne ja edu eestlastele oma Eesti Maja ümberhitamiseks ja selles oma rahvuskultuurilise tegevuse viljelemiseks.

OSVALD VIIRSOO

Leedulaste amnestia tühistatud

ANKARA (VES) — Türgi on tühistanud leedu isale ja pojale Brazinskasele hiljuti antud amnestia. Nad kaaperdasid püüenemisel N. Lüdüst reisilemmiku, kusjuures sõltumatus tulevatuses sal surma.

Venelased on nüüd uuesti pöördunud kriminaalkaebusega Türgi kohtuministeeriumi poole, mille tulemuseks olgü amnestia tühistamine.

Vahepeal vabaks antud leedulast aga ei vangistatud uuesti, nell on vaid reiseleeld, olles kohustatud end iga päev politseis näitama. Protseess algab 27. septembril.

E. Meier 60-aastane

Malmö tähistab 21. skp. insener Egon Meier oma 60.a. sünnipäeva. Töötab praegu toiduainete keemikuna Kävilings Scani teinistuses.

Egon Meier sündis Tallinnas koditööstuses omaniku pojana. Lõpetanud Tallinnas Pöeglaste reaalgümnaasiumi jatkas ta eriala õppimist Saksamaal. Aacheni tehnikakoolis tekkilikeemia alal. Töötas kodumal Kella ja Kilgase tekstiiltööstustes Tallinnas tekstiilkeemikuna.

Pögenikuna jõudis Saksamaalt Belgia kaudu Rootsi, kus sai rakenduse oma erialal Malmö Mya, Kürzeli, Marieholmi ja Smithi tekstiiltööstustes. Konjunktuuri halvenemisel tekstiiltööstuses astus juubilar Scani teinistuses toitaenteemikuna Lihauurimuse Instituudi loomis ja üleviimisel Kävilingsse. Siin töötab ta bakteroloogina eritöedandega vastutades tapamajade hügieeni eest.

Juubilar on abielus alates 1940 Gerda Kukega. Nende tütar Kristi töötab keemikuna Ferrosani ravimitehase uurimiseosakonnas Malmö. Oma meeldiva iseloomu ja südamliku suhtumisega kaasmistmestega on juubilaril palju sõpru, kes soovivad talle jätkuvat edu ametialal ning õnnitlevad teda ta tähtpäeval. (EPL/OV).

Kui lastest on puudus

Samal ajal kui Rootsis vasaäärmutades visalt võitlevad abortilubaduse eest, mis hiljuti ka saavutati, on kommunistlikud maad mures laste puuduse pärast.

"Omad lapsi on lõbu ja tõelik märksim". Selliselt on lugeoda loosungid Ida-Saksamaal, kus kommunistlikud juhid on mures sündide arvu kiire languse pärast. Viimasel kahetükkimisel aastal on sündide arv Ida-Saksamaal nagu ka teistes Euroopa maades langenud pidevalt. Aga nüüd see on muutunud akuutseks küsimuseks ja kui see ikka jätkub DDR-is, siis ollakse hirmus, et riik läheb allamäge ja pika-ajalised majanduslikud kavad on ohustatud.

Ida-Saksamaal on aborid lubatud esimesel 12 raseduse nädalal. Puudumisel töölt aborid tõttu naine saab nõuda 90 protsenti oma palgast haiguse-tasuna. Rasedusevastased vahendid on kõikidele naistele vabad.

Eesti sõber suri Genfis

Genfis suri 20. augustil endine ajakirjanik Walter (Vladislav) Besterman, siindinud 1903 Poolas. Kadunu töötas enne sõda ajakirjanikuna Warsavis, olles ka UP Poola korrespondendiks. Ta kuulus Poola-Eesti Ühingu ja oli omas tuttavaks ka eesti ajakirjanike peres.

II maailmasõja eelõhtul töötas ta USA-sse siirdumuna Poola saatkonnas Washingtonis. Seal läks ta Kongressi Esindajatekoja teinistusse, töötades immigratsiooni komitee juures chefi diakina, hiljem olles juriidilises komitees leedulati assistant (1946-1970). Pärast sõda käis ta Euroopas, tutvudes Kongressi komitee ülesandel Saksamaal DP laagritega, kohatesel ajal ka oma varemagaeseld tütuvaid ajakirjandusalaalt Eestis. Ta oli suuresti kaastegev de sisserrünnu seaduste väljatöötamisel.

1971 läks ta Tolstoi Fondi juurde, olles selle ülemere osakonna direktoriks.

Kadunu oli osa võtnud Poola vabadussõjast 1920. Hariduse sai ta Varssari, Vilniuse ja Pariisi ülikoolides. Tema surmast tõi teate ka N.Y. Times.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused
Õöpäevane valvekord

Unustamata armas

Eleonora Johanna Roonurm

N-na Kivi

Sünd. 27/3 1893 Tartus
Surn. 9/9 1974 Tartus

Leinavad

LAPSED
LASTELAPSED
OMAKSED

Muru kasvab mulla peale!

VALISKOMMENTAAR

Küprose taustalt

Kui sõjaväeline valitus 1967 aprillis Kreekas võimu haaras, õigustas ta seda vajadusega ära hoida võimaliku pahempoolset riigipööret ja sellele tõenäolike järgnevat Kreeka lahkumist Põhja-Atlandiiliidule kaitseorganisatsioonist Nato. Vähe ühe seltsme aasta hiljem vallandas seesama sõjaväeline valitus Küprose kriisi, mis sai saatuslikuks talie kriisile ja tõstis ühtlasi päevakorda Kreeka lahkumise Natost.

Nüüd osutus maapaost tagasi tulnud konservatiivne peaminister Konstantin Kramanis selleks, kes tõmbab tagasi kreeka sõjaväed liidu ühisest kaitseorganisatsioonist, kuigi Kreeka poliitiliselt jääb edasi Põhja-Atlandiiliidule liikmeks.

Karmanalise otsus langeb ajal, mil USA üldjoontes oli Küprose kriisi suveperioodis seismud Kreeka ja maasiliste kreekaküproslaste taga, Nõukogude Liit aga oli pigem toetatud Türgi ja türgüküproslasi. Augusti algul tegi N. Liit kogu riiki katset takistada UNO Julgeolekukonkreetu otsust anda Läänela Rahvastes peasekretärile Waidheimele laendatud voollitus UNO rahuvägede korraldamiseks Küproses.

Päev hiljem loobus aga N. Liit oma votost, kui resolutsioon vähe muudetud sõnastuses ülesti hääletamisele tuli. Uues resolutsioonis ei mainitud enam Küprose kriisile pühendatud Genfi konverentsi, millest olid ova võtnud Suurbritannia, Kreeka ja Türgi kui küprose iseseisvuse garanteerijad.

Tegemist oli nähtavasti teatud vastutulekuga N. Liidule, kes oli konverentsi eemale jäetud. Uus resolutsioon võeti vastu Julgeolekukonkreetu erakorralisel istungil häältega 12 poolt ja 0 vastu: N. Liit koos Vaigo-Veeneaga panid hääled maha, Puna-Hiina ei võtnud aga hääletamisest üldse osa.

Augusti kolmandal nädalal tegi N. Liit suurema omapoolse väljamaingu ettepanekuga, et Küprose kriisi lahendamiseks kutsutaks kokku erikonverentsi, millest peale Kreeka, Türgi ja Küprose võtaksid osa UNO Julgeolekukonkreetu 15 liikmesriiki. Ettepanekus rõhutati eriti, et Julgeolekukonkreetu viis suuriiki kandvat "erilist" vastutust Küprose küsimuses. Edasi märgiti, et olevat kiiresti vaja võtta kasutamisele efektiivseid abinõusid, et "kaitsta küprose vaba-

riiki võõra vahelesegamise eest, kindlustada välismaiste vägede äravilmist ja anda küproslaste võimalus ise lahendada oma probleemid". Paljude asjatundlike välisvaatleja arvates peetakse N. Liidu ettepanekut tühjaks propagandanumbriks, kui mitte katseks kaasa mängida oma huvides.

Kreeklased ja kreekaküproslased haarasidki kohe Nõukogude ettepanekust kinni. See on müldigi mõistetav, kuna jõuliselt nõrgemal Kreekal on vaevalt võimalik loota midagi head Genfi konverentsi jätkamiseks inglasega ja võidurikaste türlastega. Edasi on arusaadav seegi, et Türgi pole sugugi huvitatud Nõukogude ettepanekust. Võidurõõmsad türlased kinnitavad, et nende liikmeks eesmärgiks on Nato kagutiiva tugevdamine.

Ja see väljavaade aitab vähemalt osaliselt seletada, miks venelased järsku loobusid Türgi toetamisest ning mängivad selle asemel nüüd Kreeka teema hädalokkorras. Sellega käib müldigi kaasas riisiko, et Nõukogud kaotavad võimaluse mõjutada Türgit kui antud piirkonna tähtsaimat maad tootööks Nõukogude Liiduga, millest Kremli on kaua ühis-

Ka USA lükkab tagasi Nõukogude ettepaneku suureks konverentsiks Küprose küsimuses. Ameerika välisministri teadandade kohaselt augusti lõpust olevat Nõukogude ettepaneku esialgne analüüs näidanud, et veel ühe toorumi soetamine Küprose küsimuses ei täida mingit eesmärki. Teadaanne on isendast kooskõlas Ühendriikide senise hoiakuga, kus ameeriklased on järjekindlalt ja hoolimata igasu-

gustest kõikumistest kandnud hooli selle eest, et Kõprros püsiks USA ja Nato huvisfäärides.

Järelikult ei või USA ka olla huvitatud N. Liidu kaasatõmbamisest ühel või teisel viisil Vahemere idaosas probleemidesse. Nõustamine N. Liidu ettepanekuga annaks venelastele tõenäolike liigse võimaluse Kreeka kaudu hakata kinnitama kanda Vahemere strateegiliselt väga tähtsast piirkonnast. Seepärast tuleb valvel olla, et Nõukogude väljamaing Küprose küsimuses ei viiks välja selleni, mida Kremli nähtavasti loodab Kreeka meelitamisega Türgi asemel.

A.K.

Kättemaks omaksetele

NEW YORK (VES) — Okupeeritud Lääne riikide pääsenu D. Braveris, kellest eelmises VES oli juttu, on vestuses Christian Science Monitoriga märkinud, et Vene okupatsioonivõimude põlv alla on tema seas isaks ta vendade langenu ka ta õemesse baptist jutlustaja Ayzynnes, 90 milli Riilast. Ta kutsunud kohaliku KGB-esse, tal tuli lahkuda oma kodumaa ja temalt võeti veel jutustamise luba.

Vendade kohta on ta lehele märkinud, et ta kardab nende saatmist Siberisse.

Braveris jutustas, et lätelased suhtuvad venelastele üldiselt halvaks-panevalt. Koollapsed kirjutavad näiteks seintele venelasteid lauseid. Tema koolikäimise ajal on vihatumise korral venelasi nimetatud okupantideks, millele need vastanud vastusõlmuga — "fashistid".

Läti laulupidude 100 a. juubelilaulupeol kuulatud läti laule valkuses ja austusega. Kui tulid vene viisid, muutunud rahvas närviliseks, krääksutades toole ja avaldatud muudetud taoliste võtetel protesti.

Braveris kinnitab lehele, et kui jatkub valitsemise liberaliseerimine, kukub seal rezhim ise si semiselt kokku.

NEEGUS KUKUTATI TROONILT

ADDIS ABEBA (EPL) — Neegus Negestis, Eetioopia (Abeessiinia) isevalitseja ja keiser, 82 aastat vana, kukutati neljapäeval sõjaväelaste poolt troonilt. Kukutamisele eelnes mustamiskampania ja demonstratsioonid ning keisri ainus tütar vangistati mõni päev varem.

Haile Selassie.

Sõjaväeline "koordineerimiskomitee" teatas, et keiser on keeldunud oma välismaisi varandusi kirjutamast riigi nimele.

Ametliku versiooni järele oli "Kuningate kuningas ja Juuda lövi", 324. Seeba kuninganna ja kuningas Saalomoni otsene järeltulija. 1935 invadeerisid itaallased Abeessiinia ja keiser põgenes, tuli aga liitlaste vägedega vabastajana triumfaatorlikult tagasi 1941, asudes taas maad juhtima.

1954 külastas ta Rootsit ja rootslastel on Abeessiinias olnud rohked majanduslikke, sotsiaalseid kui ka sõjaväe organisatsiooniliseid. Pärast sõja lõppu oli neegus huvitatud ka eesti põgenike rakendamise Abeessiinias.

Kultuuriisiksuse mälestused Eestist

Kodumaa! on ilmunud keeleteadlase ja meie kirjakeele korraldaja Johannes Voldemar Veski (1873-1968) memuaarid "Mälestuste raamat" (316 lk.).

J.V. Veski on oma pikal eluajal olnud tegev mitmesugustel aladel ja puutunud kokku väga paljude avaliku elu ja kultuurtegelastega. Ettenägelikult — kuna aktiivsetel inimestel tihti pole aega ega mahti oma mälestusi kirja panna — on Veski suust kirja pandud (alguses tavalisel diktaadi teel, hiljem helilindistamise meetodiga) mälestusi juba pikemat aega, juhuslikult alates 1940, pidevalt alates 1964. Need hiljem redigeeritud mälestused katavad peamiselt ta tegevust umbes a-ni 1924, hiljem muutuvad ülestähendused auklikumaks.

Hästi põhjalikult on müldigi kujutatud noorusaega. Ühe tähtsama peatükki (70 lk.) moodustavad mälestused H. Treffneri gümnaasiumist, kus Veski õppis 1897-98. ja mis heidavad nut valgust nii mõnede seigale selles kuulas õppeasutuses.

Järgmine suurem peatükki "Tegevus sõjaväelastel" sisaldab Veski tegevist muusikaga, õpinguid ilukoolis (J.V. Veski õppis mitte filoloogiat vaid loodusteadust!) ja üldiseid vaatekohti seelastele kultuurilistele ning poliitilistele vooludele. Väga huvitav on peatükki "Tallinna aastad (1901-14)", mil Veski töötas alguses "Teataja", hiljem "Päevalehe" toimetuses.

Viimane põhjalikum peatükki on "Tartus tagasi", mis sisaldab muuhulgas tegevust õpetajana Treffneri gümnaasiumis, Eesti Kirjanduse Seltsi teadusliku sekretäarina, "Eesti Kirjanduse" toimetajana ja enne kõike Tartu Ülikooli eesti keele lektorina (1919-44), hiljem oli Veski ilukoolis dotsent ja professor, läks pensionile 88-aastaselt 1966, kuid võitis keelevõimuse tööst ikkagi aktiivset osa.

Sellest — ja paljust muust — jutustab Veski asjalikult, ja kohati malhalakad anekdoote teksti pulstades. Omaette osa moodustavad

kõikides peatükkides kohatud isikute iseloomustused ja nende tegevuse kirjeldus. Neid isikuid on palju (register teose lõpus hõlmab üle tuhande nime) ja terve rida neist on väga asjalikult ja tabavalt skitseeritud.

Nii mõnestki tuntud kultuuritegelasest saab Veski iseloomustuse järgi senisest erineva — ja täielikumana — pildi. Oma kujutamises on Veski väga asjalik ja võimalikult objektiviine, subjektiviivset hinnanud on hoitud tagaplaanil. Enese kiitus puudub ka J.V. Veski enda tegevuse kirjeldamisel. Tuleb imestada, kui palju ta siiski on jõudnud korda saada, selle juures väga erinevatel aladel.

Poliitiliselt redigeerimist on kohati teoses märgata. Kõige silmapaistvam on asjaolu, et Veski kujutab pikalt oma kaastööliisi "Teataja" juures (Ed. Viide, Otto Münther, H. Pöögelmann, Anton Hansen-Tammisaare, Ed. Virgo — kokku 13 lehekülge), kuid ajalehte peatoimetaja ja asutaja Konstantin Pätsi nimi esineb ainult paaril teisel seigale selles kuulas õppeasutuses.

Kõikvõllikult on J.V. Veski mälestused väga väärtuslik liisand meie kultuuriloole ja selle üksikute osade ja eri isikute iseloomustuste juurde on põhjust hiljem pikemat jutust tulla.

Ar-gr

Palme kujutab ette USA presidenti põlvitamas Hanois

LONDON (EPL) — Inglise ajaleht "Guardian" on intervjueritud Rootsi peaministri Olof Palmet, kes intervjuerijale Terry Colemanile on tõmnanud paralleelid Willy Brandti Kanossas-käiguga Warsavas, kus ta sümpoosonil põlvitas natsiohvrite mälestusmärgi ees ja USA presidentid võimaliku tulevase külasõiduga kommunistliku Põhja-Vietnami põlvitadas pealinnas Hanoises, kus siis peaministri arvates võiks ette kujutada, et president Hanoi turul sümboolselt põlvitab.

tegevust kiirendada — protsess on seda humansem, mida varem see toimub. Zölmusele, kas Rootsi oleks valmis abistama ka Põhja-Iiri IRA liikmeid, vastas peaminister eitavalt.

Kas Palme oleks praegu valmis toetama Keenia Mau-ma liikumist? Peaminister on siin vastuse võlgu jäänud ja ütelnud, et see on juba võimule tulnud. Ilmne olevat, et see opereeris kui terroriorganisatsioon. Kas aga rootsi rahad kaudselt ei ole kaasa aidanud terrorismile? Siin on Palme vastanud:

"Tean, et sellises võitluses esineb tegusid, mida ma taurin täielikult, kuna need ei kumised kipevad töötama sabotaažiga. Ent ma olen poliitiliselt nende vabadusvõitluse poolt."

Artikkel oli suurelt üles lõõnud inglise lehes.

El ole mõtet jooksta pilettisabasse, kui pilet on õigel ajal ostetud

Arvo Mägi

"VANAEMA"

stenduselole

Stockholmis, Sveavägen 41, ABFi saalis pühapäeval, 29. septembril kell 17.00.

Pääsmete eelmüük Eesti Kultuuri Koondises, Eesti Majas, tel. 11 31 16 ja Välis Eestis, Lilla Nygatan 8, tel. 11 50 40.

